

[Огляд] Історія України. Курс лекцій. — К., «Фенікс», 2015. — 376 с.

У сучасній Україні відбувається становлення громадянського суспільства та національного самовизначення української людності. Однак повноцінно цей процес не може відбуватися без об'єктивного розуміння нашої історичної дійсності. А тому науковою громадськістю на основі новітніх наукових підходів напрацьовується творчий продукт, який сприяв би подальшому розвитку українського суспільства та забезпечення його автентичною ретроспективною інформацією.

На наш погляд, вирішенню зазначеного завдання може слугувати сучасне історичне видання «Історія України. Курс лекцій» за авторства колективу кафедри історії держави та права Національної академії внутрішніх справ (доктори історичних наук В. Щербатюк — керівник авторського колективу, О. Кузьминець, кандидати історичних наук — Д. Курас, Н. Романишин і кандидати юридичних наук — Є. Дурнов, В. Крижна, Ю. Сокур, О. Шкуратенко).

У передмові до книги керівник авторського колективу В. Щербатюк окреслив завдання курсу, націлюючи його зміст не лише для забезпечення освітнього процесу, але й вирішення глобальних національних, релігійних, культурних та соціально-економічних проблем українського суспільства. Використовуючи типову навчальну програму для вищих навчальних закладів з дисципліни «Історія України» на основі адаптації курсу до вимог Болонського процесу історичний матеріал видання систематизований за трьома модулями: 1) «Україна від найдавніших часів до другої половини XVII ст.» (лекції 1–3); 2) Україна середини XVII ст. — початку XX ст. (лекції 4–6); 3) «Новітній період в історії України» (лекції 7–9). Вважаємо, що це закономірний поділ, оскільки саме ця систематизація дозволяє студенту чи просто пересічному читачу оволодіти історичним матеріалом та зуміти його проаналізувати у відповідності до тих чи інших історичних подій. Водночас читач зможе простежити еволюцію українського народу та зрозуміти проблематику складних історичних подій.

У першому модулі книги автори Є. Дурнов, Ю. Сокур та В. Крижна із професійним підходом забезпечили об'єктивне висвітлення особливостей розвитку первісного суспільства, перших державних утворень на території сучасної України, особливостей виникнення й розвитку Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. Окремо автори зупинилися на особливостях експансії на українських землях Великого князівства Литовського та Королівства Польського, висловили новаторські підходи в історіографії Берестейської унії 1596

---

* *Прус Валерій* — кандидат юридичних наук, доцент кафедри історії права та держави Київського національного університету ім. Тараса Шевченка; *Тарас Чухліб* — доктор історичних наук, провідний науковий співробітник Інституту історії України НАН України.

року, як юридичного правочину, який забезпечив функціонування української церкви та збереження національних свят й релігійних традицій. Цікава позиція авторів відносно аналізу та причин виникнення українського козацтва, функціонування Запорізької Січі, як оплоту для подальших національно-визвольних змагань. Автори вдало виокремили версії, які існують в історіографії, щодо місця народження Б. Хмельницького — Суботів, Чигирин, Лисянка, не віддаючи переваги котрійсь із них.

Матеріал другого модуля авторами якого стали Н. Романишин та Д. Курас переповнений критичним аналізом українсько-московських взаємин 1654 року, подій доби Руїни, яка призвела до подальшого поділу українських земель між Польщею та Московією. Особлива увага авторів зосереджена на непересічних подіях української історії доби Івана Мазепи, українсько-шведських взаємин та процесу руйнування української державності російським царатом, зокрема за часів Петра I та Катерини II. Також у даному модулі простежується розгортання українського національного відродження у другій половині XIX ст., політизація суспільного та національного руху в кінці XIX — на початку XX ст.

Автори третього модуля — О. Кузьминець, В. Щербатюк, В. Шкуратенко та Д. Курас досить вдало виклали матеріал з української історії XX ст. та XXI ст. Так, особлива увага у ньому акцентується на національно-демократичних перетвореннях 1917–1921 років, де окремо приділяється увага провідникам тих процесів та критично аналізується їхня роль у тих чи інших прорахунках, що призвели до втрати української державності. Водночас висвітлено становище українського народу в умовах радянського тоталітарного режиму, простежується причинно-наслідковий зв'язок останнього з голодоморами 20-х, 30-х, 40-х років XX ст. та достатньо повно прослідковуються трагічні події Другої світової війни, що мали місце на території українських земель. Також автори аналізують події української історії другої половини XX ст. крізь призму дисидентського руху та відродження релігійного життя у 1980-х роках. І врешті період незалежної України знайшов своє відображення крізь незаангажований аналіз основних історичних подій, що мали політичне забарвлення та громадянське протистояння. При цьому в рецензованому нами курсі лекцій чи не вперше серед історичних видань навчально-посібникового типу йдеться про анексію шовіністичною Росією Автономної республіки Крим й події боротьби українського народу із російськими окупантами на Донбасі, висвітлено причини дестабілізації політичної обстановки в регіоні. Автори справедливо зазначають про початок антитерористичної операції з характерними військовими діями, тобто вже на час написання книги дослідники влучно наголосили про початок війни, що яскраво в цьому переконують нинішні події на південному сході держави.

І на завершення у заключному слові завідувач кафедри історії держави та права НАВС О. Кузьминець, відзначив, що за роки незалежності Україна відбулася як держава, а український народ в черговий раз доказав що готовий шляхом неймовірних зусиль до подальшої розбудови держави та інтеграції її до Європейського співтовариства.

При підготовці видання автори використовували значний масив архівних джерел, монографічних розвідок та рукописів в тому числі дорадянських, радян-

ських та сучасних, при цьому вдало поєднуючи їх із сучасними історичними інтернет-ресурсами, як новітнього засобу пізнання та складової сучасного інструментарію дослідника. Таке поєднання історичних джерел, літератури та наукової інтернет-інформації забезпечило незаангажованість матеріалу й відповідно наукову цінність даного курсу лекцій.

Дослідження відповідає теоретичним та методичним основам навчальної дисципліни «Історія України». А використання наукових принципів історизму, об'єктивності та наступності забезпечує можливість його використання для виховання сучасного населення України та його молодого покоління для подальшого формування громадянського суспільства та виховання його у дусі патріотизму.

Позитивна характеристика курсу лекцій, не виключає можливості висловлення нами деяких побажань, зокрема подання в кінці підручника хронології історичних подій, використання географічного та іменного покажчиків й портретів провідників українського національного державотворення.

Як підсумок слід зазначити, що видання виконане на високому науковому та методичному рівні й може бути використане для навчання студентів та слухачів вищих навчальних закладів України, самостійного вивчення історії України, ознайомлення із тими чи іншими історичними подіями. Посібник заслуговує на особливу увагу пересічного читача та наукової громадськості.